

Jura som et led i dansk aktivistisk udenrigspolitik til søs

Birgit Feldtmann, lektor, Juridisk Institut, Aalborg Universitet,
bfe@law.aau.dk

Danmark har i perioden 2008-2016 deltaget yderst aktivt i bekæmpelsen af pirateri ved Afrikas Horn. Indsatsen mod pirateri gennemføres af militære enheder, men er fra et retligt perspektiv ikke »krig« i folkeretlig forstand, men retshåndhævelse til søs. Den retlige ramme for pirateribekæmpelsen sættes i FN's Havretskonvention, som på den ene side definerer, hvad pirateri er i folkeretlig forstand, og som på den anden side giver staterne nogle konkrete beføjelser i kampen med pirateri. FN's Havretskonventions bestemmelser bliver suppleret af andre folkeretlige retsakter og nogle specifikke FN's Sikkerhedsråds' resolutioner, som yderligere udvider staternes beføjelser. Samlet set skaber folkeretten dermed et solidt grundlag for pirateribekæmpelse. Fortolkningen af dette retlige grundlag og den konkrete omsætning i forbindelse med indsatsen mod pirateri ved Afrikas Horn har været et centralt emne på den internationale agenda. Artiklen tager udgangspunkt i den juridiske debat, som opstod i kølvandet af indsatsen ved Afrikas Horn. Danmark valgte i denne sammenhang en aktivistisk tilgang, ikke mindst ved at indtage formandskabet i den juridiske arbejdsgruppe (WG 2) under *Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia (CGPCS)*.

Pirateri, retshåndhævelse og aktivisme

Den 1. juni 2007 blev det danske fragtskib M/V Danica White kapret af somaliske pirater. Skibet og dets besætning på 5 danske søfolk blev frigivet efter 83 dage i hænderne på piraterne og efter betalingen af en løsesum af ukendt størrelse (Søfartsstyrelsen, 2007).

Danica White-sagen satte pirateriproblemet ved Afrikas Horn og i det Indiske Ocean på den danske dagsorden, og kan ses som en afgørende faktor for, at danske styrker har deltaget i forskellige anti-piraterioperationer (Forsvarsministeriet, 2016; Buch, 2016: 307 ff.).

Danmarks indsats – og den internationale indsats mod pirateri som sådan – er fra et *war studies*-perspektiv særligt interessant, da den, lidt forenklet formuleret, er en politimæssig indsats (*retshåndhævelse til søs*), som gennemføres af militære enheder under »civile regler« og ikke en »klassisk« militær indsats, som falder under »krigens regler« (Guilfoyle, 2013: 46 ff.; Frostad, 2016: 164 f.). Det betyder, at der i hvert fald fra et retligt perspektiv er tale om problemstillinger, som ikke kan indordnes i kategorien »krig«, i modsætning til for eksempel de problemstillinger, som behandles i det andet juridiske bidrag i dette særnummer skrevet af Marc Schack. Artiklen er dermed et godt eksempel på, hvad *war studies* rummer: Som Sten Rynning beskriver i sin indledning, så er *war studies* andet og mere end spørgsmål, som vedrører krig i en snæver retlig forstand. Ved pirateribekæmpelse er der tale om retshåndhævelse med militære midler: Flåden håndhæver international ret i en kontekst af national ret, hvor den

praktiske anvendelse af den retlige ramme ikke kun er bestemt af egentlige retlige overvejelser (se nærmere nedenfor). Pirateribekæmpelsen ligger dermed netop i krydsfeltet mellem jura, politik og war studies.

Fra et dansk perspektiv har pirateribekæmpelse i godt 8 år (2008 til 2016) været et af det danske forsvars fokuspunkter. Danmark har indtaget en meget fremtrædende og aktiv rolle, eller for at bruge særnummerets terminologi: En *aktivistisk rolle*, i den internationale indsats mod pirateri. Denne aktivistiske tilgang har været flerstrengt i den forstand, at den både omfattede operative tilgange, eksempelvis med henblik på et skifte fra en defensiv til en offensiv tilgang til antipiraterioperationer, politiske tilgange, og en juridisk tilgang i forbindelse med den juridiske debat i forbindelse med pirateri ved Afrikas Horn (Smed og Wivel, 2016: 2 f.). Denne artikel fokuserer imidlertid på *juraen* som led i en aktivistisk tilgang, og derfor berøres andre aspekter af den danske rolle, og dermed den *militære* og *politiske* aktivisme, kun i begrænset omfang. Artiklen er dermed, på linje med Marc Schacks artikel, et bidrag til at tematisere den *juridiske* aktivisme.

Pirateribekæmpelse fra et juridisk perspektiv
Fra et retligt perspektiv er pirateribekæmpelse, som nævnt ovenfor, primært retshåndhævelse. Det vil sige i princippet en politimæssig opgave med henblik på kriminalitetsbekæmpelse og eventuelt strafforfølgelse. Pirateribekæmpelse ved Afrikas Horn har dog også et mere sikkerhedsmæssigt element, hvilket kom til udtryk i den første egentlige »pirateri«-Sikkerhedsrådsresolution, FN's Sikkerhedsråds resolution 1816 fra juni 2008. Resolutionen kan opfattes som en mere »klassisk resolution«, som autoriserer brug af magt under såkaldte »deter og disrupt«-patruljeringer mod piratvirksomhed, dog uden at den dermed indikerer, at »krigens regler« kunne finde anvendelse (Guilfoyle, 2013: 46 ff.). Med FN's Sikkerhedsråds resolution

1851 fra december 2008 fremhæves dog tydeligt retshåndhævelsesformålet (Guilfoyle, 2013: 50 ff.), fokus er her både på klassiske retshåndhævelsesbeføjelser, som for eksempel ransagning af mistænkte skibe, beslaglæggelse af piratudstyr etc., og mere generelt på efterforskning og strafforfølgning af piratvirksomhed.

På landområder udføres retshåndhævelsesfunktioner typisk af civile politienheder. På det åbne hav bliver denne funktion typisk udført af flåden, dvs. af militæret. Staternes beføjelser under antipiraterioperationer er primært reguleret i FN's Havretskonvention (art. 100 ff.), suppleret af andre internationale retsakter, som for eksempel Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation (SUA-Konventionen). FN's Havretskonventions bestemmelser bliver yderligere suppleret af en række FN's Sikkerhedsråds resolutioner, se nærmere nedenfor. FN's Havretskonvention tildeler staterne nogle konkrete beføjelser til pirateribekæmpelse, for eksempel standsning og ransagning af mistænkte skibe, beslaglæggelse af piratudstyr og anholdelse af mistænkte pirater (Feldtmann, 2014: 180 ff.). Havretskonventionen konkretiserer, at disse beføjelser udføres af militære enheder, idet den i artikel 107 bestemmer, at »(o)pbringning for sørøveri kan kun foretages af krigsskibe eller militære luftfartøjer eller andre dertil bemyndigede skibe eller luftfartøjer, som er forsynet med ydre kendemærker, hvoraf det tydeligt fremgår, at de er i statstjeneste«.

Denne overordnede ramme for pirateribekæmpelse bliver nærmere udfyldt og konkretiseret i operationens specifikke mandat og tilhørende *Rules of Engagement*, og yderligere i det mandat, det nationale parlament har defineret for egne styrker (Feldtmann, 2014: 192; Buch, 2016: 322 ff.). Derudover spiller national strafferet/strafprocesret en vigtig rolle. Et eksempel herpå er spørgsmålet om, hvorvidt og eventuelt hvor man kan indlede

en straffesag mod personer, som er blevet mistænkt og tilbageholdt under en anti-piraterioperation (Feldtmann og Siig, 2009: 73 ff.).

Juraen generelt og specifikke juridiske spørgsmål, som for eksempel spørgsmålet om, hvordan FN's Havretskonventions beføjelser i bekæmpelsen af pirateri skal fortolkes og konkret kan anvendes i virkeligheden, har fyldt en del i forbindelse med indsatsen ved Afrikas Horn. Juraen, eller mere konkret formuleret, spørgsmålet om hvorvidt den retlige ramme hjemler tilstrækkelige beføjelser for stater, som ønsker at bekæmpe pirateri, er for eksempel blevet brugt som argument for, at indsatsen mod pirateri ikke kunne udføres på optimal vis (Feldtmann, 2014: 187 ff.). Danmark har i forbindelse med denne juridiske debat indtaget en aktivistisk rolle, ikke mindst ved at indtage formandsfunktionen i *Working Group 2 on Legal Issues (WG2)* i *Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia (CGPCS)*. Juraens rolle og Danmarks satsning på den retlige side af pirateribekæmpelse fremgår for eksempel tydeligt af de to danske anti-pirateri-strategier (Anti-pirateri Strategi 2011-2014 og Anti-pirateri Strategi 2015-2018). I Justitsministeriets pressemeddelelse ved publiceringen af den første anti-pirateri-strategi fremgår det blandt andet, at Danmark sigter på at »*videreføre den danske internationale førerrolle med hensyn til at finde praktiske løsninger på de juridiske udfordringer, som pirateribekæmpelse indebærer*« (Justitsministeriet, 2011).

På denne baggrund behandler artiklen Danmarks ageren og rolle i forbindelse med den juridiske debat ud fra det udgangspunkt, at dette kan forstås som et led i en aktivistisk udenrigspolitik til søs. Artiklen indledes med et overblik over problematikken og den danske deltagelse i pirateribekæmpelsen. Efterfølgende gives et overblik over den juridiske ramme for anti-piraterioperationer og nogle af de problemstillinger, som er blevet rejst

under operationerne ved Afrikas Horn. Danmarks rolle i forbindelse med den juridiske debat bliver derefter nærmere belyst ved at tage spørgsmålet om strafforfølgelse af mistænkte pirater som eksempel. Her har Danmark, ikke mindst under *WG2* af *CGPCS*, indtaget en fremtrædende rolle, både med henblik på at tydeliggøre den eksisterende retlige ramme, som hjemler muligheden for strafforfølgelse ved nationale domstole, og med henblik på at etablere konkrete tilgange (f.eks. ved udarbejdelsen af en *legal toolbox*, opbygning af fængselskapacitet i Somalia m.v.), som skulle sikre strafforfølgelse af mistænkte pirater. Danmarks udgangspunkt har i denne forbindelse været, at strafforfølgelse primært bør ske i selve regionen. Danmark har, i modsætning til nogle af vores europæiske naboer, ikke selv retsforfulgt mistænkte pirater ved egne domstole. Artiklen afsluttes med nogle refleksioner om »successen« af den danske juridiske aktivisme.

Indsatsen mod pirateri og Danmarks rolle

Pirateri er formentlig et af de ældste fænomener, som er knyttet til søfarten. I nyere tid er pirateri fra et dansk perspektiv særligt kommet i fokus efter årtusindeskiftet i forbindelse med pirateri ved Afrikas Horn, det vil sige pirateri, som tager sit udgangspunkt i Somalia, og som bliver begået af somaliske statsborgere. Pirateri findes dog ikke kun i den østafrikanske region, men også i andre dele i verden, for eksempel ved Vestafrika (Guineabugten) og østasiatiske farvande (Malacca Strædet). Man kan derfor spørge, hvorfor netop pirateri ved Afrikas Horn er kommet i det internationale og særlig danske fokus. Dette fokus skyldes formentlig forskellige faktorer, men der kan især udpeges tre aspekter, som spiller en central rolle (Feldtmann, 2014: 174 ff.): For det første har de somaliske pirater udviklet en særlig »forretningsmodel«, idet pirateri ved Afrikas Horn typisk ikke kun indebærer røverier mod skibe, men derimod en længerevarende tilbageholdelse af skibet i somaliske farvande, inklusive gid-

seltagning af besætningen, med det formål at afpresse en betragtelig løsesum fra rederiet. Fra dansk side kom fokussen på pirateri ved Afrikas Horn særligt efter kapringen af M/V Danica White i 2007, og kulminerede ved kapringen af det private sejlskib ING i begyndelsen af 2011, som blandt andet havde børn ombord, og kapringen af M/V Leopard kort efter (Buch, 2016: 307). Kapringen af M/V Leopard udviklede sig i øvrig til et langt og på nogle måder ret atypisk og uheldigt forløb. Forløbet var blandt andet atypisk, da piraterne ikke kunne starte skibets maskine og derfor måtte efterlade skibet. Piraterne tog besætningen som gidsler, og besætningen blev først frigivet efter 838 dages fangenskab hos somaliske pirater (Damsgaard 2013). For det andet har der været en særlig fokus på somalisk pirateri, da Somalia kan kategoriseres som en »failed state« (Pham, 2010: 31 ff.). Det har betydet, at den kyststat, som egentlig burde spille en central rolle i bekæmpelsen af pirateri, ikke mindst fra landsiden, ikke har været i stand til effektivt at sikre sine kyster og forhindre sine borgere i at angribe skibe i regionen. Det har blandt andet medført, at den internationale indsats mod pirateri ikke kun fokuserer på retshåndhævelse til søs, men også indebærer stabiliserings- og kapacitetsopbyggende tiltag på land (Anti-pirateri strategi, 2011-2014: 29 ff.). For det tredje opererer de somaliske pirater i et område, som er udgør en af verdens mest trafikerede sejlrunder, passagen fra Asien til Europa via Suez Kanalen. Man antager, at ca. 1.700-2.000 skibe navigerer i dette område hver måned (Struwe, 2009: 2 og 9 ff.).

Pirateriproblematikken steg stærkt fra 2005 og toppede ved årsskiftet 2010/2011, hvor der for eksempel den 21. januar 2011 var 32 skibe og 746 søfolk i hænderne på somaliske pirater (IMB 2011). Derefter faldt de registrerede angreb stærkt, og siden 2012 er der ikke blevet registreret en succesfuld kapring af et større fartøj (Buch, 2016: 310 f.).

Selv om antallet af piratangreb ved Afrikas Horn begyndte at stige omkring 2004/2005, så blev grundlaget for den ret omfattende internationale indsats mod pirateri ved Afrikas Horn først lagt med den ovenfor nævnte FN's Sikkerhedsråds resolution 1816 fra juni 2008. Før iværksættelsen af en egentlig anti-pirateriindsats blev problematikken kun indirekte håndteret i forbindelse med beskyttelsen af FN's Fødevarerprogram (Guilfoyle 2013: 46). Danmark påvirkede på dette tidspunkt processen hen mod en egentlig anti-pirateriindsats ganske aktivt (Smed og Wivel, 2016: 2 og 7 ff.).

Med FN's Sikkerhedsråds resolutionerne 1846 og 1851, begge fra december 2008, blev retshåndhævelse et centralt element ved den internationale indsats mod somalisk pirateri. Indsatsen mod pirateri har dog altid været flerstrengt og omfatter derfor som nævnt ikke alene den militære indsats til søs, men for eksempel også kapacitetsopbyggende tiltag på land og selvbeskyttelsestiltag på handelsskibene. Denne flerstrengede tilgang til indsatsen fremgår også tydeligt af de to danske anti-pirateri strategier (Anti-pirateri strategi 2011-2014 og Anti-pirateri strategi 2015-2018).

Med henblik på den militære retshåndhævelsesindsats til søs har der været tale om tre egentlige internationale anti-pirateriindsatser:

- 1) En alliance under *Combined Maritime Forces*, som oprindeligt havde bekæmpelse af terror som formål (CTF 150), men i januar 2009 etablerede en egentlig anti-pirateri indsats (CTF 151),
- 2) Nato's anti-piraterioperation, *Operation Ocean Shield*, som blev etableret i august 2009 og sluttede ultimo 2016, og
- 3) EU NAVFOR's anti-piraterioperation ATALANTA, som blev etableret i december 2008.

Ud over disse tværnationale indsatser deltager en række stater, for eksempel Kina, Rusland og Indien, i bekæmpelsen af pirateri i området ved Afrikas Horn, dog uden at være formelt tilknyttet en af de nævnte operationer (Buch, 2016: 323 ff.; Feldtmann, 2014: 176).

Danmarks deltagelse i indsatsen blev grundlagt med folketingsbeslutning B 33 (2008), som autoriserede deltagelse i CTF 150, senere i CFT 151. Med folketingsbeslutning B 59 (2009) autoriserede Folketinget desuden deltagelse i NATO's *Operation Ocean Shield* (Buch, 2016: 323 ff.). Spørgsmålet om, om Danmark yderligere bør bidrage til EU NAVFOR's Operation ATALANTA har ikke været på tale, da Danmark på grund af forsvarsforbeholdet ikke kan deltage i EU's fælles maritime styrke.

Danmark har siden august 2008 og indtil november 2016 ydet 17 bidrag til anti-pirateriindsatsen ved Afrikas Horn. Disse bidrag omfatter flådefartøjer og personale til anti-pirateri operationer under CFT 150/151 og under *Operation Ocean Shield*, Challenger-fly på Seychellerne til overvågningsopgaver under *Operation Ocean Shield* og *commanderfunktion* i forbindelse med CTF 150/151 (Forsvaret, 2017). Danmark har dermed bidraget til anti-pirateriindsatsen i ganske betragteligt omfang i forhold til sin størrelse og sine militære kapaciteter. Desuden er de danske styrker blevet udstyret med et ret vidtgående mandat fra Folketinget. Dette er siden blevet set som en afgørende faktor for, at Danmark bliver opfattet som en foregangsnation i forhold til pirateribekæmpelse, blandt andet ved at bidrage til udviklingen fra en defensiv til en offensiv tilgang i anti-piraterioperationer (Smed og Wivel, 2016: 2 ff.).

Den retlige ramme for bekæmpelse af pirateri

Som nævnt ovenfor danner FN's Havretskonvention den overordnede retlige ramme for pirateribekæmpelse. Udgangspunktet i

konventionens artikel 100 er, at alle stater er forpligtet til at: »(...) i størst muligt omfang samarbejde om bekæmpelsen af sørøveri (...)«. Sørøveri, eller for fortsat at bruge det mere gængse udtryk pirateri, er defineret i artikel 101. Denne definition indebærer en række elementer, som er afgørende for, om der er tale om pirateri i folkeretlig forstand, og om det dermed er legitimt at anvende FN's Havretskonventions anti-pirateribeføjelser (Feldtmann, 2014: 177 ff.; Geiß og Petrig, 2011: 59 ff.). Kort sagt er pirateri en række ulovlige handlinger (voldshandlinger, tilbageholdelse eller plyndring), som foretages fra et skib til et andet (*two-ship-requirement*). Disse kriterier har ikke givet anledning til egentlige problemer i forbindelse med situationen ved Afrikas Horn. Anledning til diskussion giver imidlertid art. 101's krav om, at disse handlinger skal begås »i personligt øjemed«. Spørgsmål er her, lidt forenklet sagt, om kriteriet udelukker handlinger, som ikke udelukkende har et berigelsesformål, men for eksempel udføres på baggrund af politiske/terroristiske motiver. Modpositionen er, at kriteriet nærmere skal forstås som en afgrænsning mellem statsligt initierede handlinger og handlinger foretaget af private (Guilfoyle, 2010: 143). Spørgsmålet om fortolkningen af »personligt øjemed«-kriteriet ville for eksempel være relevant i forbindelse med situationen ved Afrikas Horn, hvis der kunne påvises en forbindelse mellem piraterne og Al Shabaab. I praksis antager man dog, at somaliske pirater falder ind under »privat øjemed«-kriteriet (Feldtmann, 2014: 179). Det sidste kriterium i artikel 101 er, at handlingerne skal være begået »på det åbne hav« eller »på et område uden for nogen stats jurisdiktion«. Det betyder, at pirateri kun kan begås uden for territorialfarvand. Begås de samme handlinger inden for territorialfarvand, så betegnes disse som »armed robbery at sea« (eller lignende betegnelser) og mod disse kan FN's Havretskonventions anti-pirateribeføjelser ikke anvendes (Feldtmann, 2014: 178 f.). Baggrunden for denne

geografiske begrænsning i definitionen af pirateri er, at handlinger i territorialfarvand som udgangspunkt er underlagt kyststatens jurisdiktion og retshåndhævelsesbeføjelser – og dermed ikke et fælles ansvar for alle stater. I forbindelse med pirateri ved Afrikas Horn er denne geografiske begrænsning dog til en vis grad ophævet, da to sikkerhedsrådsresolutioner, 1846 (2008) og 1851 (2008), udviser forskellen mellem pirateri og »armed robbery at sea«, og under nærmere bestemte omstændigheder, giver mulighed for anti-piraterioperationer både i somalisk farvand og på somalisk jord (Geiß og Petrig, 2011: 70 ff.).

Hvis der er mistanke om pirateri eller mistanke om, at et givet skib er et »sørøverskib« (artikel 103), så tildeler FN's Havretskonvention staterne en række beføjelser, såsom inspektion og bording af skibe, ransagning, beslaglæggelse af genstande, arrestation af mistænkte (artikel 105, 110). Princippet er her, at retshåndhævelsesbeføjelser udvides proportionalt med en stigende bestyrkelse af mistanken (Feldtmann, 2014: 180). Havretskonventionen indeholder ingen udtrykkelig regulering af brugen af magt ved anti-piraterioperationer. Det antages dog, med henvisning til andre internationale retsakter og retspraksis fra FN's Havretsret, at brugen af proportional magt er tilladt som led i anti-piraterioperationer (Guilfoyle, 2012: 773 f.; Geiß og Petrig, 2011: 69). Her er det dog afgørende at holde sig for øjne, at der er tale om brugen af magt i en *retshåndhævelseskontekst* og ikke i konteksten af en væbnet konflikt (Buch, 2016: 330 ff.). Det sidste led i retshåndhævelsesprocessen i forbindelse med pirateri er, at FN's Havretskonvention i artikel 105 bestemmer, at »(...) Domstolene i den stat, som har foretaget opbringningen, kan fastsætte de straffe, der skal idømmes (...)«. Spørgsmålet er her, om denne beføjelse til strafforfølgelse ved egne, nationale, domstole kun gælder for den stat, som har »opbragt« de mistænkte pirater, eller om også andre stater, for eksempel stater i regionen, som ønsker at gennemføre

sager mod mistænkte pirater, kan gennemføre straffesagen, uden at der er en direkte forbindelse mellem pirathandlingerne eller opbringningen og den pågældende stat. Et andet spørgsmål i forbindelse med strafforfølgelse er, om der ikke alene kan udledes en beføjelse til strafforfølgelse af FN's Havretskonvention (og eventuelt i forbindelse med andre retsakter, særlig SUA-konventionen), men også en egentlig forpligtelse til at gennemføre straffesager. Statspraksis ved Afrikas Horn viser tydeligt, som nedenfor kort skitseret, at staterne hverken accepterer en fortolkning, som begrænser beføjelsen til at strafforfølge til den stat, som har gennemført opbringningen, eller en forpligtelse til at gennemføre straffesager ved egne domstole (Feldtmann, 2014: 181 f. og 187 ff.).

Den juridiske diskussion og Danmarks aktivistiske rolle – spørgsmål om strafforfølgelse som eksempel

Den internationale retlige ramme for pirateribekæmpelse ved Afrikas Horn kan betegnes som fragmenteret, da den er sammensat af forskellige retsakter. Men i sin sum er rammen ret robust i den forstand, at den tildeler staterne en vifte af retshåndhævelsesbeføjelser (Feldtmann, 2014: 186). Alligevel bliver juraen ofte set og fremstillet som en forhindring for en effektiv indsats mod pirateri. Et område, hvor denne opfattelse har været særlig fremtrædende, er spørgsmålet om retsforfølgelse af mistænkte pirater. Første gang problematikken for alvor kom på den danske og internationale agenda, var, da det danske flådefartøj *Absalon* den 17. september 2008 opbragte en gruppe af 10 mistænkte pirater, som efterfølgende blev løsladt på en somalisk strand uden yderligere konsekvenser. Det er siden blevet beskrevet, at hverken Danmark eller andre stater, som på dette tidspunkt var involveret i anti-piraterioperationer, reelt var forberedt på den situation, hvor man skulle håndtere tilbageholdte mistænkte pirater og iværksætte en strafforfølgelse (Smed, 2015: 3 f.). Spørgsmålet om manglende iværksæt-

telse af strafforfølgelse ved anti-piraterioperationer, som også blandt andet bliver diskuteret under stikordet »*catch and release approach*«, har siden været et centralt emne både i den juridiske og politiske diskussion. Diskussionen blev sat på spidsen da FN's særlige rådgiver Jack Lang i januar 2011 aflagte rapport til FN's Generalsekretær, hvor han tegnede et ret dystert billede af situationen og fremhævede »situationens alvor«. Han hævdede i rapporten, at 90 pct. af de mistænkte pirater, som bliver tilbageholdt under anti-piraterioperationer, bliver løsladt uden yderligere konsekvenser (Lang report 2011). Rapporten, og særlig påstanden om, at kun en ud af ti tilbageholdte mistænkte pirater på dette tidspunkt blev strafforfulgt, er siden blevet kritiseret. Særligt da påstanden ikke kunne underbygges med de tal, som fremgik i rapporten. Der har dog været bred enighed om, at en betragtelig del af de mistænkte pirater på dette tidspunkt ikke var blevet strafforfulgt (Feldtmann, 2014: 188 ff.).

Også den danske praksis bekræfter, at en stor del af de tilbageholdte pirater løslades uden yderligere konsekvenser. Danske styrker har tilbageholdt 295 personer ombord på danske flådefartøjer under mistanke for pirateri (Buch, 2016: 307). Ud af disse 295 personer, er 50 personer blevet overdraget til strafforfølgelse i andre lande, enten i flagstaten for det skib, som var blevet udsat for piratangreb, eller til lande i regionen, som ikke havde en direkte tilknytning til sagen, men som var villige og i stand til at gennemføre straffesager mod de konkrete personer. Danmark har i nogle enkelte tilfælde indledt en national efterforskning mod mistænkte pirater, som blev tilbageholdt ombord på danske flådefartøjer, dog uden at dette førte til gennemførelse af en straffesag ved danske domstole (se et eksempel nedenfor).

Fra et strafferetligt perspektiv er det i sig selv ikke påfaldende, at en første mistanke mod en person ikke nødvendigvis fører til gen-

nemførelse af en straffesag: Hvis mistanken ikke kan bekræftes, så er det et retsstatsligt grundprincip, at den videre strafforfølgelse skal opgives. For at sætte det på spidsen: Også somaliske søfarende, som kunne ligne pirater, er uskyldige indtil det modsatte er bevist (Feldtmann, 2014: 189). Baggrunden for manglende strafforfølgelse ved mistanke om pirateri er dog mere kompleks og hænger sammen med samspillet mellem den retlige ramme i international ret og national strafferet. Kort sagt handler det om, at det i mange nationale straffesystemer, herunder det danske, ikke er et tilstrækkeligt grundlag for at gennemføre en straffesag, at pirateri er reguleret i havretten, det vil sige i en international bestemmelse. Pirateri eller de handlinger, som pirater typisk udfører, skal være kriminaliseret i national ret. Det er typisk ikke et problem, hvis der er tale om et angreb, som er allerede i gang, men kan for eksempel være et problem, hvis man opbringer en gruppe af personer, som har udstyr, der typisk kan bruges til pirateri. Er besiddelse af sådant udstyr kriminaliseret, eller skal personerne kunne knyttes til et konkret angreb for at kunne ifalde strafansvar? Et andet, i praksis vigtigt, aspekt er spørgsmålet om national jurisdiktion. Som nævnt ovenfor fortolkes FN's Havretskonventions art. 105 således at stater har mulighed for at gennemføre straffesager mod mistænkte pirater ved egne, nationale domstole, selv om de ikke selv har opbragt de mistænkte eller har anden tilknytning til sagen (for eksempel som flagstat). Bestemmelsen i art 105 kan dog i mange strafferets-systemer ikke stå alene. Der skal være en national regulering af, at nationale domstole har jurisdiktion i piraterisager, som sker uden for eget statsterritorium. Nogle folkeretlige retsakter, for eksempel SUA-konventionen, forpligter stater til at have national jurisdiktion i visse tilfælde (det vil sige ved angreb mod egne skibe, angreb i territorialfarvand og angreb begået af egne statsborgere), men der findes ingen generel folkeretlig forpligtelse om, at nationale domstole i *alle* sager ved pi-

rateri skal have jurisdiktion. I dansk kontekst betyder det, at Danmark kun kan gennemføre straffesager mod mistænkte pirater, hvis der er en klar tilknytning til Danmark. For eksempel i situationer, hvor de mistænkte har angrebet et dansk skib (Feldtmann og Siig, 2009: 75 ff.; Plum, 2016: 354 ff.). Nogle stater, blandt andet nogle stater i regionen ved Afrikas Horn, har valgt en anden tilgang og hjemler universaljurisdiktion i piraterisager. Det betyder at man kan gennemføre nationale straffesager mod mistænkte pirater, uanset om der er en tilknytning til staten eller ej (Feldtmann, 2014: 190).

Ud over disse juridiske problematikker, som kan være en forhindring for at kunne gennemføre straffesager mod mistænkte pirater, er der også en anden, ikke egentligt retlig, problematik: En del stater, herunder Danmark, ønsker reelt ikke at gennemføre straffesager mod mistænkte somaliske pirater ved deres egne domstole. Baggrunden for dette er mangfoldig, og man kan for eksempel spørge, hvor hensigtsmæssigt det er at fragte mistænkte personer rundt i verden og dømme dem i et fuldstændig fremmed retssystem. Et andet aspekt er af mere indenrigspolitisk karakter: Det er ikke nødvendigvis indenrigspolitisk populært at bringe mistænkte somaliske pirater til landet, hvor de muligvis bliver dømt, afsone deres straf og efterfølgende ikke kan sendes tilbage på grund af den usikre situation i Somalia. Disse og lignende overvejelser kan være berettigede. Problemet i forbindelse med anti-pirateriindsatsen ved Afrikas Horn har dog været, at disse ikke altid har været klar formuleret. I stedet blev jura udpeget som udfordring, også der, hvor det muligvis var andre overvejelser, som spillede ind. Disse ikke-juridiske overvejelser forblev ofte usagt og står dermed som den usynlige »*elefant i lokalet*« (Søfartens Ledere, 2012: 12 ff.; Feldtmann, 2011: 186).

Jura, politik og »elefanten«

Uklarheder om, hvornår der reelt er tale om

juridiske udfordringer ved behandlingen af en piraterisag, eller om håndteringen af sagen muligvis handler også om noget andet – altså spørgsmålet om, om der kunne være tale om »elefanten« – kan illustreres i forbindelse med Torm Kansas-sagen. M/V Torm Kansas er et dansk skib, som den 9. november 2013 blev angrebet af en gruppe pirater i regionen ved Afrikas Horn. Piratangrebet blev afværget af de ombordværende væbnede vagter. Det danske flådefartøj Esbern Snare befandt sig i området og kunne dagen efter opbringe en gruppe af 9 personer i en *whaler* med et *skiff* i slæb. Hos de opbragte personer befandt sig blandt andet en GPS, som indikerede tilstedeværelse i nærheden af Torm Kansas på tidspunktet af angrebet. De 9 personer blev mistænkt for at have angrebet Torm Kansas og få dage før et kinesisk skib (Buch, 2016: 341 ff.). Forholdet vedrørende Torm Kansas faldt klart under dansk jurisdiktion, da der netop var tale om et dansk skib. Sagen blev samme dag overdraget til den danske anklagemyndighed, som formelt indledte en efterforskning den 22. november. Sagen blev dog den 28. november opgivet efter retsplejelovens § 721, stk. 1 nr. 2 – en bestemmelse, som regulerer, at sagen skal opgives »(...) hvor videre forfølgning i øvrigt ikke kan ventes at føre til, at sigtede findes skyldig«. Det betyder, at sagen opgives, da man ikke har beviser nok til at kunne opnå en domfældelse, hvis man rejste tiltale mod de pågældende – lidt forenklet sagt opgives sagen, da beviserne ikke holder (Feldtmann, 2017: 146 f.). Dermed skulle de tilbageholdte løslades, hvilket skete den 30. november. Løsladelsen skete på Seychellerne på den måde, at man fra dansk side »løslod« de tidligere mistænkte direkte i hænderne af de lokale strafforfølgingsmyndigheder. Dermed var der reelt set ikke tale om en løsladelse, men en overdragelse til strafforfølgning på Seychellerne. Ved denne overdragelse leverede de danske repræsentanter en »bevispakke« til myndighederne på Seychellerne, som dannede grundlag for indledningen af en straffesag på stedet. De mistænkte blev

efterfølgende dømt for pirateri på Seychellerne, herunder for angrebet mod Torm Kansas (Buch, 2016: 341 ff.; Feldtmann, 2017: 147).

Behandlingen af Torm Kansas-sagen er interessant – og rejser spørgsmålet om »elefanten« – da man kan spørge, om afslutningen af sagen i Danmark reelt var på grund af bevissituationen. Var det reelt et spørgsmål om bevisvurdering, så rejser spørgsmålet sig, hvorfor man så kan forsvare at bruge dette – efter dansk vurdering utilstrækkelige – bevisgrundlag i et andet retssystem (stikord: *forum shopping*). Var det derimod et spørgsmål om at prioritere strafforfølgelse i regionen – noget, som i øvrigt er et led i de danske anti-pirateri strategier – så rejser spørgsmålet sig, hvorfor man ikke var åben omkring dette og i stedet gemte sig bag tvivlsomme juridiske vurderinger.

Spørgsmål om strafforfølgelse og Danmarks aktivistiske tilgang

Spørgsmålet om strafforfølgelse – eller undladelse af strafforfølgelse – i forbindelse med indsatsen mod somalisk pirateri har som nævnt fyldt en del i den internationale diskussion om jura og anti-pirateri indsatsens effektivitet. Spørgsmålet har været et af de centrale emner i CGPCS. CGPCS er som kort nævnt ovenfor et internationalt samarbejdsforum, som er blevet dannet i begyndelsen af 2009 i kølvandet af Sikkerhedsråds resolution 1851 (2008). Under CGPCS drøfter op til 80 stater, internationale organisationer (herunder for eksempel den Arabiske Liga, EU, IMO, NATO og en række FN-organisationer), NGO'er og repræsentanter for shipping industrien spørgsmål i forbindelse med somalisk pirateri. CGPCS er siden sin etablering blevet til det primære internationale forum for udvikling og implementering af anti-pirateristrategier (Smed og Wivel, 2016: 2). Arbejdet under CGPCS er organiseret i tre fora: Arbejdet i plenarmøder, arbejdet i et skiftende antal tematiske arbejdsgrupper og arbejdet i forskellige ad hoc-grupper og

ad hoc møder (Buerger, 2015: 3). Danmark har været særdeles aktiv i forbindelse med oprettelsen af CGPCS og har særligt haft stor indflydelse på de retlige drøftelser ved at indtage formandskabet i CGPCS' juridiske arbejdsgruppe, WG2. Den juridiske arbejdsgruppe blev oprettet i 2009 og virkede frem til maj 2014, hvor den blev omdannet til et virtuelt *Legal Forum*. WG 2 havde det overordnede formål at imødekomme et akut behov for juridisk rådgivning og afklaring af juridiske tvivlsspørgsmål. WG2's formål var således ikke at skabe ny ret, men at facilitere en fælles forståelse af og tilgang til den retlige ramme, samt mere generelt at facilitere vidensdeling på det juridiske område (Liisberg, 2014: 35 ff.).

Et centralt element i det danske formandskab var at optræde som »*honest broker*«, det vil sige som en småstat, som ingen ville mistænkte for at have en skjult dagorden (Smed og Wivel, 2016: 10.). Det danske formandskabet prioriterede, at arbejdet under WG2 skulle være behovsdrivet, fokuseret og resultatorienteret (Liisberg, 2014: 36). Et centralt element i denne tilgang var opnå en fælles forståelse af den eksisterende retlige ramme for pirateribekæmpelse, uden at give anledning til ideologiske eller politiske konflikter. Det skete ved at inddrage eksterne eksperter, som kunne fremstå uvildigt og kunne bidrage med en »neutral« forståelse af den retlige ramme (Smed og Wivel, 2016: 10 f.). En anden tilgang af det danske formandskab var at finde praktiske løsninger til problematikker, som opstod i kølvandet af anti-pirateriindsatsen. Et redskab var her at etablere en *Legal Toolbox*, det vil sige en samling af retlige dokumenter, anbefalinger, templates, samlinger af international ret, *best practice*-eksempler m.v., som skulle gøre relevante retlige informationer let tilgængelige og dermed kunne indgå i den nationale tilgang til pirateribekæmpelse og strafforfølgelse. Formålet med denne *Legal Toolbox* var yderligere at facilitere samarbejde mellem stater i forbindelse

med strafforfølgelse (Liisberg, 2014: 35 ff., 40.).

I forhold til spørgsmålet om strafforfølgelse var den danske tilgang præget af to overvejelser: For det første anså Danmark det ikke som en god og ønskelig løsning at gennemføre straffesager ved egne domstole eller mere generelt ved domstole langt væk fra regionen. For det andet anså Danmark det ikke som en realistisk mulighed at etablere en eller flere »internationale pirateridomstole« eller hybrid-domstole inden for en overskuelig tidsramme. Modellen med en international pirateridomstol (eller lignede modeller) var en løsning, som en del stater, herunder Tyskland, Frankrig og Rusland, oprindeligt advokerede for (Smed og Wivel, 2016: 6).

Det danske formandskab af WG2 valgte at satse på etableringen af pragmatiske løsninger, som sikrede strafforfølgelse i regionen under forsvarlige forhold. Det skete blandt andet ved at samarbejde med – og yde støtte til – stater i regionen, som var villige til at gennemføre straffesager, og ved at opbygge et fængselssystem for dømte pirater i Somalia, som muliggjorde transfer af dømte pirater fra lande i regionen til somaliske fængsler, som drives med støtte fra det internationale samfund (Liisberg, 2014: 35 ff.; Smed, 2015: 1 ff.). Dermed var det danske formandskab ikke begrænset til at forberede og lede møder, men var særligt præget af en pragmatisk tilgang til arbejdet uden for møderne »i felten«. Her allierede den danske formand for WG2, ambassadør Thomas Winkler, sig med relevante aktører, og særligt med UNODC (Smed og Wivel, 2016: 9 ff.). Den danske tilgang til spørgsmålet om strafforfølgelse betød dermed en kombination af retlige overvejelser, en pragmatisk tilgang til problemstillingen og konkrete kapacitetsopbyggende tiltag i regionen.

Den danske tilgang blev flere gange udfordret af andre initiativer, herunder under FN's sik-

kerhedsråd, som satse på en international løsning frem for den regionale løsning (Smed, 2015: 5 ff.). I sidste ende var det dog den danske tilgang med en regional løsning, som har præget indsatsen ved Afrikas Horn: Staternes flåder opbringer mistænkte pirater, og overdrager disse til strafforfølgelse ved nationale domstole i regionen. Efter domsfældelse kan de dømte pirater transfereres til fængsler i Somalia for at afsone straffen. Det betyder, at der i praksis er blevet etableret en »*chain of criminal justice*«, hvor flere stater indgår og samarbejder i strafforfølgelsesprocessen. Denne »*chain of criminal justice*« er dog ikke helt uproblematisk: For eksempel er det uklart, på hvilket retsgrundlag overdragelsen fra den opbringende stat til den modtagende stat egentlig sker (Petrig, 2014: 315 ff.). Traditionelt sker overdragelse til strafforfølgelse mellem stater under udleveringsregimet. Dette indebærer nogle retlige garantier for de personer, som ønskes udleveret fra et land til et andet. Ved overdragelsen i forbindelse med piraterisager anvendes dette, ofte tidskrævende, regime dog typisk ikke. Det betyder reelt, at de pågældende mistænkte for eksempel ikke har adgang til retlig kontrol i forbindelse med overdragelsen. Et andet eksempel på en problemstilling, som opstår i kølvandet af anti-pirateri indsatsen, er spørgsmålet om retsgrundlaget for tilbageholdelser af mistænkte pirater ombord på flådefartøjer og særligt om retlig kontrol i forbindelse med tilbageholdelsen (Petrig, 2014: 73 ff. og 149 ff.). For europæiske stater indeholder den Europæiske Menneskerettighedskonvention, i artikel 5, en forpligtelse til at sikre, at der gennemføres retlig kontrol ved frihedsberøvelse hurtigst muligt (»*promptly*«). I dansk kontekst kræver grundlovens § 71, stk. 3, at der gennemføres et grundlovsforhør inden for 24 timer efter anholdelsen (Feldtmann, 2017: 148 ff.). Spørgsmålet om retlig kontrol opstod også i forbindelse med Torm Kansasagen, hvor der gik 13 dage fra den første tilbageholdelse ombord på Esbern Snare, til der blev gennemført et grundlovsforhør. Dette er

efterfølgende, i en kendelse af Østre Landret, blevet betegnet som en »væsentlig tilside-sættelse af en fundamental retssikkerheds-garanti« (Østre Landsret, 2013). På denne baggrund tilkendte rigsadvokaten i december 2014 de pågældende personer en erstatning på 19.600,- kr. for ulovlig fængsling (Rigsadvokaten, 2014).

Spørgsmålet om tilbageholdelse af mistænkte pirater ombord på flådefartøjer er et af de emner, hvor der aldrig kunne opnås en fælles tilgang under arbejdet i WG2. Spørgsmål blev rejst, men førte ikke til en egentlig løsning af problemet. Nogle stater, for eksempel Norge, etablerede egne modeller for at sikre retlig kontrol i forbindelse med tilbageholdelsen under anti-piraterioperationer. Andre lande, som for eksempel Danmark, valgte tilsyneladende at ikke adressere problematikken tilstrækkeligt (Feldtmann, 2017:147 ff.). Det danske formandskab har selv fremhævet, at spørgsmålet om menneskerettigheder i forbindelse med bekæmpelse af pirateri har været et af hovedområderne under arbejdet i WG2 (Liisberg, 2014: 35 ff.). Den pragmatiske tilgang af det danske formandskab med fokus på etablering af praktiske løsningsmodeller har dog betydet, at nogle centrale emner reelt forblev uløst.

Juridisk aktivisme til søs og hvordan man trækker sig igen

Det danske formandskab af WG2, og den danske indsats i forbindelse med pirateribekæmpelse som sådan, kan anses som en overordnet succes. Danmark lykkedes med sin aktivistiske tilgang i at kunne påvirke processen omkring anti-pirateriindsatsen på en række afgørende områder. Et særligt fremtrædende område var det juridiske. Danmarks motivation til at engagere sig stærkt i pirateriproblematikken var præget af, at Danmark, som småstat, har en uforholdsmæssigt stor maritim interesse: Det antages, at ca. 100 dansk ejede eller dansk kontrollerede skibe, på et givet tidspunkt, sejler i området ved Afrikas

Horn. Danmark har, i modsætning til nogle af sine allierede, på et tidligt tidspunkt anset pirateri som et internationalt problem frem for et primært nationalt problem. Danmarks ageren er præget af denne tilgang (Smed og Wivel, 2016: 5 ff.).

På det juridiske område har Danmark, ikke mindst i sin fremtrædende position som formand for WG2, kunnet påvirke processen hen mod en »neutral« forståelse af den retlige ramme for anti-pirateriindsatsen, og for at få etableret en regionalt forankret »*chain of criminal justice*«-løsning med henblik på straf-forfølgelse frem for en rent national eller international løsning.

Indsatsen mod pirateri ved Afrikas Horn har været succesfuld i den forstand, at angreb mod handelsskibe er faldet markant, og at der siden 2012 ikke er blevet kapret et større handelsskib af somaliske pirater. Denne udvikling giver anledning til at rejse spørgsmålet om, hvordan man »afrunder« eller afslutter et engagement, som har været præget af en aktivistisk tilgang. I forhold til den *juridiske* aktivisme valgte det danske formandskab at indlede en proces til at omdanne WG2 til et virtuelt forum. Baggrunden var en opfattelse af, at de centrale juridiske udfordringer var blevet adresseret, og at der på trods af enkelte stadig ubesvarede juridiske spørgsmål ikke var meget tilbage til at arbejde med under WG2 (Liisberg 2014: 35 ff.). Ved at anse opgaven som i hovedtræk opfyldt og ved at styre omdannelsesprocessen hen til det virtuelle *Legal Forum* kunne Danmark trække sig fra førerpositionen på det juridiske område, uden at det kunne opfattes, som om man »løb fra sit ansvar«.

Også CGPCS har gennemgået (og gennemgår stadig) en omstrukturingsproces, som afspejler den ændrede situation i regionen. Her har Danmark sammen med andre stater netop arbejdet for at neddrøse arbejdet under CGPCS i takt med den ændrede situation.

Det bliver også afspejlet ved, at Danmark p.t. ikke længere deltager i anti-piraterioperationer og at Nato's *Operation Ocean Shield* i slutningen af 2016 er ophørt. Men den danske indsats mod pirateri er dermed ikke helt ophørt. Danmark engagerer sig stadig i forskellige kapacitetsopbyggende tiltag i regionen, som blandt andet har til formål at sikre retshåndhævelse til søs gennem lokale aktører. Spørgsmålet er dog, om priateriproblemet dermed er endeligt løst, eller om en neddrøsling af den internationale indsats ved Afrikas Horn på længere sigt vil muliggøre en ny opblomstring af priateriproblematikken. Hvis det sker, så bliver det interessant at se hvordan Danmark vælger at agere: Vil man finde tilbage til den gamle førerposition, eller vil man denne gang lade andre tage teten ...?

Referencer

- Anti-pirateri Strategi 2011-2014 (2011), *Strategi for den danske indsats mod pirateri 2011-2014*, udgivet af Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Forsvarsministeriet og Økonomi- og Erhvervsministeriet.
- Anti-pirateri Strategi 2015-2018 (2015), *Strategi for den danske indsats mod pirateri og væbnet røveri til søs 2015-2018*, udgivet af Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Forsvarsministeriet og Erhvervs- og Vækstministeriet.
- Buch, Mathias (2016), »Håndtering af pirater; mandat, frihedsberøvelse og internationale aspekter«, i Peter Vedel Kessing og Andreas Laursen, red., *Robust mandat; juridiske udfordringer ved danske militære missioner i det 21. århundrede*, København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, s. 307-347.
- Buerger, Christian (2015), *Transnational Governance, Somali Piracy and the Contact Group; An Analytical Primer*; Working Paper of the Lessons Learned Project of the Contact Group om Piracy off the Coast of Somalia (CGPCS): <http://www.lessonsfrompiracy.net/files/2014/10/Bueger-2014-The-Contact-Group-on-Piracy-An-analytical-primer.pdf> (senest tilgået 15.1.2017).
- Damsgaard, Eva (2013), *Det beskidte spil; beretningen om hvorfor der gik 838 dage før Eddy og Søren kom hjem*, København: Lindhardt & Ringhof.
- Feldtmann, Birgit (2011), »Should we rule out criminal law as a means of fighting maritime piracy?;

An essay on the challenges and possibilities of prosecuting Somali pirates«, i Ulrika Anderson, Christoffer Wong og Helén Örnemark, red., *Festskrift til Per Ole Träskman*, Stockholm: Norstedts Juridik, s. 179-188

- Feldtmann, Birgit (2014), »Fighting maritime Piracy; On Possible Actions and Consequences«, i Thomas Eger, Stefan Oeter og Stefan Voigt, red., *Economic Analysis of International Law; Contributions to the XIIIth Travemünde Symposium on the Economic Analysis of Law (March 29-31,2012)*, Tübingen: Mohr Siebeck, s. 173-198.
- Feldtmann, Birgit (2017), »Counter-Piracy; Navigating the cloudy waters of international law, domestic law and human rights«, i Thomas Gammeltoft-Hansen og Jens Vedsted-Hansen red., *Human Rights and the Dark Side of Globalisation; Transnational law enforcement and migration control*, London: Routledge, s. 138-60.
- Feldtmann, Birgit og Kristina Siig (2009), »Dine, mine og vore pirater; Et indblik i juridiske (og andre) problemstillinger i forbindelse med bekæmpelse af pirateri i internationale farvande«, i Hans Viggo Godsk Pedersen, red., *Juridiske emner ved Syddansk Universitet 2009*, København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, s. 68-82.
- Forsvaret (2017), *Pirateribekæmpelse i Adenbugten*: <http://www2.forsvaret.dk/viden-om/udland/adenbugten/Pages/Adenbugten3.aspx> (senest tilgået 15.1.2017).
- Forsvarsministeriet (2016), *Viden om pirateri; Pirateri – Tidligere danske militære indsatser, og: Indsatsen mod pirateri*: <http://www.fmn.dk/temaer/pirateri/Danmarksindsatsmodpirateri/Pages/Danmarksindsatsmodpirateri.aspx> (senest tilgået 15.1.2017).
- Frostad, Magne (2016), *Voldelige Hav; Pirateri og jus*, Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Geiß, Robin og Anna Petrig (2011), *Piracy and Armed Robbery at Sea; The Legal Framework for Counter-Piracy Operations in Somalia and the Gulf of Aden*, Oxford: Oxford University Press.
- Guilfoyle, Douglas (2010), »Counter-piracy Law Enforcement and Human Rights«, *International and Comparative Law Quarterly*, 59(1): 141-69.
- Guilfoyle, Douglas (2012), »Prosecuting Somali Pirates; A Critical Evaluation of the Options«, *Journal of International Criminal Justice*, 10(4): 767-96.
- Guilfoyle, Douglas (2013), »Piracy off Somalia and counter-piracy efforts«, i Douglas Guilfoyle, red., *Modern Piracy; Legal Challenges and Respon-*

- ses, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, s. 35-60.
- IMB (2011); *IMB, Piracynewsandfacts* (21.01.2011): <http://www.icc-ccs.org/home/piracyreporting-centre/piracynewsfigures> (senest tilgået 24.1.2011)
- Justitsministeriet (2011), *Ny dansk strategi for pirateribekæmpelse* (25. maj 2011): <http://www.justitsministeriet.dk/nyt-og-presse/pressemeddelelser/2011/ny-dansk-strategi-pirateribekampelse> (senest tilgået 15.1.2017)
- Lang Report (2011), *Report of the Special Advisor to the Secretary-General on Legal Issues Related to Piracy off the Coast of Somalia*, UN Doc S/2011/30.
- Liisberg, Jonas Bering (2014), »IV. Legal Aspects of Counter-piracy«, i Thierry Tardy, *Fighting piracy off the coast of Somalia; Lessons learned from the Contact Group*, EU Institute for Security Studies (report), s.35-40.
- Petrig, Anna (2014), *Human Rights and Law Enforcement at Sea; Arrest, Detention and Transfer of Piracy Suspects*, Leiden: Brill/Nijhoff.
- Pham, J.P (2010); »The Failed State and regional Dimensions of Somali Piracy«, i Bibi van Ginkel og Frans-Paul van der Putten, red., *The International Response to Somali Piracy; Challenges and opportunities*, Leiden: Brill/Nijhoff, s. 31-64.
- Plum, Lars (2016), »Håndtering af priater; tilbageholdelse/frihedsberøvelse/varetægtsfængsling, retsforfølgning mv.«, i Peter Vedel Kessing og Andreas Laursen, red., *Robust mandat; juridiske udfordringer ved danske militære missioner i det 21. århundrede*, København: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, s. 349-70.
- Rigsadvokaten (2014), sag RA-2014-521-2801 af 2. oktober 2014 (forfatteren har adgang til afgørelsen).
- Smed, Ulrik Trolle (2015), *Small States in the CGPCS: Denmark, Working Group 2, and the End of the Debate on an International Piracy Court*, Working Paper of the Lessons Learned Project of the Contact Group om Piracy off the Coast of Somalia (CGPCS): <http://www.lessonsfrompiracy.net/files/2015/03/Smed-Small-states-in-the-CGPCS-Denmark.pdf> (senest tilgået 15.1.2017).
- Smed, Ulrik Trolle og Anders Wivel (2016), »Vulnerability without capabilities? Small state strategy and the international counter-piracy agenda«, *European Security*, <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09662839.2016.1265941> (senest tilgået 15.1.2017)
- Struwe, Lars Bangert (2009), *Piratpatrulje ved Afrikas Horn; Om behovet for en Greater Horn of Africa Sea Patrol*, Rapport ved Dansk Institut for Militære Studier: http://cms.polsci.ku.dk/pdf/piratpatrulje_afrikas_horn.pdf (senest tilgået 15.1.2017)
- Søfartens Ledere (2012), *The elephant in the room*, fagbladet Søfartens Ledere 2012/3.
- Søfartsstyrelsen (2007), *Danica White; piratoverfald og kapring den 1. juni 2007, Søulykkerapport fra opklaringsenheden; Undersøgelse af forløbet op til piratoverfald og kapringen den 1. juni 2007.*
- Østre Landsret (2013), Kendelse S3462001-SF af 10. december 2013 (forfatteren har adgang til kendelsen).